

Veerstraat

Marijke Hanegraaf

bron

Marijke Hanegraaf, *Veerstraat*. De Arbeiderspers, Amsterdam/Antwerpen 2001

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hane022veer01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Aangerakt

Resoluut of aarzelend lopen we in de stationshal in rechte lijnen van de ene uitgang naar de andere.

Soms maakt iemand wild een hoek en botst tegen je aan (duw hem met je elleboog!) of snijdt je (trap hem op zijn hielen!) maar meestal zijn onze lijnen recht zoals die van de treinen.

De trein is een dubbeldekker of niet en zit wel vol of niet, we gaan 30 km naar het noorden en weer 30 km naar het zuiden in een lijn die ongeveer recht is.

Van de wind zie je (in het journaal) dat hij cirkelt en dat hij de cirkel in een lijn verplaatst. Plotseling ontmoet de wind de trein: onze harten gaan sneller.

Als de trein het station binnenloopt en we de deuren openen (ze doen het) vergeten we de aanraking.

Hoe iemand voor een ander bestaat

Een vrouw loopt in de stationshal van de ene uitgang
naar de andere, net als iedereen, maar traag.

Je weet nog niet hoe gewaagd haar tempo is
en hoeveel te hoog.

Door hun gejaag vervagen de overige passanten
tot strepen in de opname.

Wonderlijk hoe de vrouw door haar traagheid
afzonderlijke reizigers samenvoegt tot haar achtergrond
en hoe er een gebied ontstaat waar je oog op rust.

Net als iedereen loopt de vrouw in een lijn die ongeveer recht is,
tot haar ene voet hapert. Ze zet hem neer

maar iets te laat en er valt een leemte van een seconde
in de zorgvuldig opgebouwde regelmaat.

Haar voeten raken uit de richting, de vrouw
staat bijna stil, praat in zichzelf, doet alsof
haar niets ontschoten is, probeert een uitgang.

Als je even niet kijkt is ze weg.
Merkwaardig hoe ze een leegte beslaat.

Kuilgras

En de boer keek toe hoe een trendy machine, bestuurd
door een loonwerker, over de hoopjes gras reed, het maaisel verzamelde,
tot een baal oprolde en naar haar achterste duwde

om het te wentelen in een ragfijn, soepel en toch ijzersterk
kunststof akzonobelspinsel, het één draaiend om het ander, en ten slotte
van zich af te stoten.

Zo, in de techniek geïnteresseerde of door de kunststof geïrriteerde
vakantieganger,

lag na een uurtje verspreid over het weiland, glinsterend in een vage zon,
dus voornamelijk glinsterend in zijn eigen spinsel, en geheimzinnig door
zijn omhulsel schemerend

het kuilgras te hoogzomereren voor de winter en naar een volgend weiland
kuierde alweer de boer.

Zijdelings het poëziefestival

Ze kan heel weinig, maar als zij binnenrijdt
verandert de zaal. Plotseling luister je slordig
naar de gedichten die worden voorgelezen.

Je gaat na of je haar naam nog weet.
Je hebt onthouden:
het hulpmiddel
dat het hulpmiddel nauwelijks geluid maakt
dat het hulpmiddel met een vinger te bedienen is
hoe zij erin zit.

Jij die ik liever geen ik noem
hebt haar naam niet onthouden en
dat ze gaat waarheen ze wil
wel ziet hoe het loopt
en houdt van (bijvoorbeeld gedichten of koffie).

Verwaarloosde woorden vallen
uit hun gedichten en dat je wat mist
vergroot je onzekerheid en je paniek
(zoals: moet je haar negeren of moet je juist
koffie voor haar halen, maar hoe moet ze die dan drinken?)

Als je dan eindelijk de kracht vergaart
om haar te begroeten, zie je dat ze volledig opgaat
in de poëzie, zich van geen gedicht de woorden laat ontglippen
(in tegenstelling tot iemand anders hier aanwezig)
en net als iedereen op zoek is naar de volmaakte zin
al kan ze die niet opschrijven of uitspreken, maar wie wel.

Stilleven met kerncentrale

Het is een heldere dag
zonder toeristen. (Hallo zeg,
het lijkt wel een melkfabriek.)

De centrale produceert
een constant geluid. Vijftig
megahertz; dat is een toon

voor een contrabas.
Bij de poort wacht een bestelbus
met stationair draaiende motor.

Station-west

Over enkele ogenblikken neemt ze vanaf station-west
- een grijs en triest dageraadseiland, gebouwd om gesloopt te worden -

de trein naar het hart van de stad, met in de rand van haar ogen
de bebouwing, die zich ontrolt langs nerven waar de rek uit raakt;

ze gaat op weg om te wachten en om terug te keren
naar burens die net als iedereen in staat zijn vuilnisbakken te vullen,

zij die thuis beschut wordt door de zorg van schilder, loodgieter en
verwarmingsmonteur, ze wil een held zijn en ten afscheid zwaaien

naar vrouw en kinderen, een zwaaiende hand als een blad van lichtzinnigheid
een solidaire hand die de zwaarmoedige lucht terzijde schuift

deze hand, verwondert ze zich, moet de voordeur gesloten hebben
maar heeft verzuimd het haar te melden.

Verblijf van aanvang

Ze luisterde naar het luiden van de kerkklokken.
Een helder geluid, maar te bestendig.
Ze wist hoe de kerkgangers kwamen, in kleurige

zomerjurken en overhemden met korte mouw.
Zo zouden ze zingend over de geweldige gedreven wind
op drift geraakte gedachten ontzenuwen.

Pinksterzondag. Ergens in de villawijk
ploeterde haar echtgenoot met hun zoon.
Hij duwde het kind voort in een inklapbare

wandelwagen, op weg naar andere kinderen,
bij een zandbak onder een plataan. Niet
te verdragen, prevelde ze, in het licht

van de dag is er niets in deze wijk dat opstijgt
of vervaagt en morgen neemt opnieuw
een bekende het stof af; ik heb verzuimd

me te laten gaan op gezang tweehonderdachtenveertig,
een huis gebouwd dat verdwijnt
in een constellatie van beweegredenen,

in de piano, het bankstel en de overgordijnen.
Durfde ik maar gedreven te worden aan een teugel
die geliefde banden stukbreekt, zonder

me te bekommeren om structuur of duurzaamheid,
bestemd tot zwerven binnen een windvlaag

op zoek naar een verblijf van aanvang.

Traverse

Starend naar een halfgezonken bootje
ervaar ik het water in het kanaal

als dof, als de kelder van de hemel. Dood-
stil sta ik. Mijn leven krimpt tot een stip.

Mensen met tevreden gezichten vissen
in het water. Ze omringen me

met ziekmakende muziek, ik kijk van hen weg.
In de verte staan fietsers te wachten

voor een stoplicht. Ik vermoed in hen
het dreunende verkeer van meningen.

Ze wuiven die mijn richting uit.
Daar komen ze, wind in de rug,

ze kiezen grappen als voertuig
naar mijn droefheid. Ik vrees ze,

ik vrees de verweking van mijn verdriet,
het zal zich verliezen in geruststelling.

Ik sloop hierheen.
Ik schuif mijn stip door de traverse.

Veerstraat

Ze zeggen dat er dassen wonen; ze zijn onzichtbaarder
dan het voormalig veer. Er gebeurt hier meer

dat ik niet opmerk, de stad gewend, erin geoefend
door te lopen, indrukken te ontwijken. Kortstondig

laat ik mijn verwondering nog wekken door tuinen
op parkeergarages en bomen geplant in enkadrain.

Maar waar het land zich traag door een rivier
tot drie terrassen bouwen liet

en weer reconstrueren tot vals plat,
waar grond zich omdraait in zijn sluimer

moet je kunnen stilstaan en wachten;
je hart een voorzichtig dier.

Kloosterlaan

Iets holt de ether uit, iets schreeuwt: en ik.
Een kerk- of steenuil, holenduif.

Het beeft driehoog mijn kamer binnen, roept
een constant afscheid op en is zelden stil.

Bij dag verliezen de geluiden macht in wat ik zie,
verandert mijn kamer van leemte

in leven, met zicht op een rivier.
Naar Venlo vaart de Jan van Cuijk!

Twee fietsers rijden onderlangs, twee onwankelbare
figuren tussen de vlakken van de velden.

Hun stemmen vliegen op, lang nadat ze weg zijn
en de zin achter zich hebben gelaten: Kloosterlaan

er had hier een kapel moeten staan. Ik poets de ruit
voor beter uitzicht, wrijf over eerdere daden.

Tweederde van het panorama bestaat uit hemel.
Tweederde niets. Of is er iets dat ik niet zag.

Kerk

1

Nog beeft de lucht, de zon in de avond te heftig.
Voor een late zondagsdienst zet een bejaarde de tv aan,

met kabels en camera's bouwden ze voor haar een kerk
en geven ze aan haar alleenzijn verbintenis, ze is de gezegende

van de dag, maar was ze niet liever de gekoesterde.
Onder een gebed dut ze in en tegen middernacht schrikt ze op:

morgen, voorspelt de tv-tekst, zullen de temperaturen
weer iets hoger zijn dan vandaag. Vandaag zullen

de temperaturen weer iets hoger zijn dan gisteren, voorspelt
iets na twaalven. Die het beweert slaapt al.

2

Nog langer zat de vrouw in mijn gedachten
dan in de werkelijkheid geknield.
Wat hield haar

onder een zon die geen licht of warmte gaf
in een drukke straat van een haastig werelddeel
op haar knieën, haar blik min of meer gericht
op schoenen met duur bovenleer
waarin de voeten zelfs bij extreme regen
ongeveer een uur droog blijven; alleen sommige voeten
in bepaalde schoenen.

In mijn gedachten bad ze
en zat ze in een milde novemberzon.

3

Noch de bomen, noch de sneeuw of de sloot
komen je bekend voor. Je ziet alleen

dat het kerkje afgelegen ligt. Je stelt je voor
dat de gemeente of het koor in zekere zin

eentonig zingt en dat juist zulk gezang je uit de tijd
plaatst op de helling van de eeuwigheid. Door

het gesloten hek eromheen lijkt de kerk niet voor iedereen
en toch fantaseer je er dit mooie voor, dit bedrog.

Dagpauwoog

Onder de camouflage van een windstille dag
tref ik hem aan: een ordelijk pakketje,
de pagina's van een boek,

met twee gelijke bladspiegels en niettemin
een dummy; of een foto, verlokkelijk
oppervlak maar geen body.

Het is september. Onvindbaar lijf,
zoals een beek waarvan de bedding
is drooggevalen in de zomerhitte.

Ik leg hem op mijn bureau. Tussen
de rechte boeken ervaar ik hem
als een onmeetbare stroom

die zich handhaaft lang nadat de stekker
uit het stopcontact getrokken is.
Bestaat een lichaam heviger

in afwezigheid? Zijn vleugels
vergaan nauwelijks, minieme gaten
na verloop van dagen.

Bij het openslaan van een tijdschrift
dwarrelt hij op en hecht zich
met een draadje aan een naslagwerk.

Kuierend de dagen

Traag ontwaak ik deze oude morgen.
De winter maakt de wereld klein en sluit
me op in grijs dat zich naar zwart voegt.
Ik staar in lege ogenblikken;
nevel morrelt aan de uren

over een vesting van stilte.
De breking van het licht verschuift
voorspelbaar en een fijnmazig net
van druppels vangt mijn tuin
waarin het sterven zich verbindt

met bomen die hun verdorde blad verwierpen,
onkundig van een ontwerp van jonge
scheuten dat zich klaarlegt, zoals
mijn lichaamcellen onmerkbaar
beslissen over afbraak dan wel opbouw.

Geringe wind verstoort het doezelen
van het binnenwaartse. Hij blaast een klein
besef aan van het grommend beest dat voortwil
om de stilstand te vertrapen,
het kuieren van de dagen te breken.

Gewassen brood

Mijn schoot een lege zaal
een vretend niets
verkleffer van onnutte strangen
onderhevig aan wildgroei
vals vlees barend
te mannelijk het woord

ooit genoemd een moeder
het schoon en voedzaam alles
omvangrijk in het kleine

gaat veel te bloot en
traag en trekkend over
in gewassen brood.

Tussenruimte

Te vertrekken uit een land waarvan je zei
kon ik er maar blijven, naar de tussenruimte

waar je niet wilt zijn, er desnoods vroeg voor opstaan
en je haasten zodat je op tijd komt

om langdurig te wachten in een belastingvrije ruimte;
voor jou is ontstaan wat je ondergaat.

Vergeef je laatste munten aan een herinnering, vergeef ze
aan iets zoets of zachts

loop rond in korte woorden, zeg kijk
en wijs naar een monitor waar je poort al op verschijnt.

Maar dat je doet alsof er geen afscheid is
terwijl in alle ogen het afscheid staat dat je overslaat.

Een beetje wilde lucht

Wat in de dampkring ontstaat of vergaat -

Nu de centrales hun stroom inhouden,
de hitte de mensen bedrukt

en de tweede zoon binnenkomt, hij en zijn broer,
en zegt: ik heb twee haantjes gered van de slacht.

Nu in een ziekenhuisbed door het verstikkende
weer een oude vrouw sterft.

Nu hij schrikt: ik zou nog hibiscus voor haar kopen.
Let op de kleur, zei ze

als van zwanebloem in de uiterwaarden. Zijn broer
zegt: zou ze nog bang zijn?

Nu hij de haantjes voor zich ziet
die opgewonden hun omgeving verkenden, hij

en zijn broer, zijn broer kraait het eerst,
zwak en vragend. Hoor je hoe mooi? zei ze.

Zwanebloem: warmteminnend en beschermd. Zijn broer
zegt: zou ze nog pijn hebben?

Nu de verheveling toeslaat:

een koning in een geel gewaad
die in een estafette van donderslagen
de laatste adem uit haar borst rukt.

Onweer is het vangnet van de dood.
Bliksem geleidt de levenden
van de aarde naar de hemel.

Wind uit het oosten

We vielen uiteen, al weken droog en heet,
de verdorring verbrokkelde ons bewustzijn
en toch nog ongerust zijn over gedichten
die om regen vragen: liever een watersnood

god, een orkaan, maar de verbleking
van het bestaan brak niet, we wachtten
op het einde; goddeloos zweten en zeker
in het vijftiende uur van iedere dag.

In oude huizen stierven oude mensen,
ze strekten zich in de hitte uit
en krompen daarna langzaam in elkaar,
als een gewas dat zich terugtrekt.

Wisser

Haar gezicht in rust, in wat harmonie
wordt genoemd, het hoofd achterover

alsof het zich op een kussen wil leggen
zit ze tegenover een hand met een wisser

begroet ze de ramenlapper met open mond.
Iets van haar stijgt op met de doezel, waar

wil het heen, maar de tik van de klok verdrijft
die bestemming. Vormeloos van uitputting

zit ze als een aftreksel van haar jurk
in het heengaan en terugkomen.

Visser noch veerman

Mevrouw De Wit gaf haar naam aan een veer.
Deinend op een rivier leeft ze voort.
Vandaag was ze vergeten wat ik gisteren zei.
Op een dag vergeet ze wie ik ben.

Ik ontmoette haar toen ik wanhopig was
en in de massa zocht naar een gezicht,
een gezicht dat losbreekt van zijn achtergrond
of opspringt als het kind in een schoot.

Haar uitingen leken op zonderlinge
machines, ze zag in mijn hand
een zwakke lijn als een straat, ze zei
ik bel je, ik strek mijn stem naar je uit.

Van lettergrepen zonder verband maakte ik
woorden om me aan te hechten. Ze gaf
haar naam aan een voetgangerspontje en vaart
heen en weer. Ik kom haar bekend voor.

Op een wintermorgen

Onwillig ochtendlicht. Joy ligt op sterven.
Kou bindt de zon aan de grond en maakt
de hemelkoepel strak en dun. Alles

verwijdert zich; zie je dan niet
dat de muren wijken en de balken ontzetten?
De huizen aan de overkant ijlen weg,

stadsbussen verdwijnen om de hoek
en hoor je dan niet in de verte het suizelen
van ontbrekend blad in afwezige wind?

Het is zo eenvoudig je adem te verliezen
in lucht die de substantie mist
om de dingen bij elkaar te houden.

Joy krijgt morfine en wordt bediend,
ze ligt tussen ontvangen en geven,
sterft, is al gestorven.

Yvonne

Je ziet de naam op het graf in het moerassig gebied
niet meteen; de steen is gesleten en bedekt met mos en klimop.

In je behoefte aan doorgrondelijkheid wil je weten
wie ze was en hoe oud en waarom niet gewijd.

En wie koos de voet van een els waar het dicht is en donker?
Vraag je ernaar in het dorp dan weet niemand ervan.

Maar ligt ze niet mooier dan op het gras bij de kerk:
om haar ordent zich het bos, het weert zich met eenbes en braam,

bouwt gestaag aan een muur van dood hout en komt trouw
ieder jaar met lissen en orchissen. Iemand houwde haar naam.

Terwijl het dorp haar van zich af heeft gepraat. Om dat eenzame,
om die steen alleen zoek je iets dat ertegenover staat.

Stoffige ruit met kruiskozijn

Hij neemt hem bij de hand, hij zet de trappers
naar zijn voet. In grijs gemoffeld frame; de fiets voldoet.

Mijn vader rijdt een werkdag in. Hij timmert de uren
naar het fijnmazig weefsel van zijn dromen.

Hij schildert er zijn hemels van, spant in hun kracht
zijn vogelhuisjes. Het zaagmeel van zijn scheppingen

daalt op een ruit met kruiskozijn. Met telkens
nieuwe vleugels, in een telkens nieuwe huid

slaat hij zich uit. Hoe hij de vogel en de vlucht is,
hoe hij de lucht is voor een onstuitbaar avontuur.

Mijn vader trapt er zijn mijmeringen op, laat ze zweven
op de zwaai van zijn been over de stang van zijn fiets.

Agenda

Jan zeventien jaar dood schrijf ik
in mijn nieuwe agenda bij tweeëntwintig april

en ik weet weer hoe je stierf en hoe
ik het moeder vertelde, hoe ze toen zat en keek.

Ieder jaar opnieuw schrijf ik het op.
Ieder jaar wordt je dood ouder.

Als ik het opschrijf is de dag nog leeg.

Lees ik het later dan sta je tussen afspraken,
nog stiller dan je was, maar minder broos.

Ik schrijf ook op wanneer je jarig was.
De achtenveertig jaar tussen je geboorte en je dood

liggen in mijn agenda dicht bij elkaar.
Eerst sterf je. Daarna word je geboren.

Stof

Mijn moeder liet me vrij
aan haar te denken als aan een stofje

op de lak van een zwarte auto, zij
die haar hele leven moest afnemen.

Stof kan veel verdragen.
Het wordt niet misselijk als het wordt vervoerd.

Askorrelmoeder bestuift de aarde en beroert de zee.
Ze verliet het waterhuis van haar lichaam

waarin ze vruchtbaar was maar ook verdrietig.
Ze hoefde haar as niet opgepot,

hoefde geen plek voor haar vlees
om grond te worden; voor haar

geen etagegraf geruimd, zij
geen welgelegen oma in een aarden flat

of dat de pezen gedijen tot maïs
en de jurk wast tot katoen op de velden.

Mijn moeder in haar allerliefste kleren
wilde eindelijk verstrijken.

Beginneling

Al is het huis waarin ik geboren ben
verdwenen, in mezelf leidt mijn geboorte
een onverbleekt bestaan

niet als een beeld in mijn herinnering
maar in de veranderingen die zich voordoen.
Hier ben ik, nog steeds

die beginneling, en die mij lief zijn
ontlokken me, wisselend in de jaren,
mijn aarzelende eerste lachjes.

Simulatie

Een computersimulatie ontdoet het beeld van wegen,
laat huizen terugkeren in geen tijd, steelt bomen en bloemen
uit oude achtertuinen en plaatst ze tussen het verdwijnend verkeer.

De techniek vergroot de leugen van mijn waarneming.
Schijnhandelingen renoveren mijn ouderlijk huis
op de plaats van een rondweg.

Ik wacht op de prikkeling om naar de rand te verdwijnen
en een kind in het brandpunt te laten glijden, wacht
op de sprakeloosheid om wie het zal zijn:

ze schuilt achter een gitaar, kijk hoe ze plukt en knijpt,
welke snaren ze verbindt en waar haar slagen eindigen.
Een voor een nestelen haar tonen zich

in kamermuren die ik na de simulatie dien af te breken
tot de waarheid van een rondweg. Ik geef het meisje
een bestand en berg haar op in een geheugen.

Mijn zus

Mijn zus heeft lef en lief.
Dat geeft ze allemaal.
Ook geeft ze vandaag de dag veel jaren.

Mijn zus schenkt mij zonder terughoudendheid
haar ideeën, invallen en haar kijk op de dingen.

Ze heeft de wegen naar haar hart zo vaak gelopen
dat die wel eens gerepareerd moeten worden.

Mijn zus schrijft geen gedichten
al heeft ze er de gedachten voor.
Ze stopt de gedachten in haar kleren,
ze danst erin en laat de gedichten over aan mij.

Dit maakt de ideeën van mijn zus
niet minder oorspronkelijk
en haar kleren veel mooier dan de mijne.

Voor haar tuin bakt mijn zus beeldjes.
Die hoeft ze niet te snoeien.
Ook zichzelf snoeit ze niet.
Ze heeft daarom af en toe opmerkelijke uitschieters.

Mijn zus is al met al een groter wonder
dan de verschijning te Lourdes:
je weet met haar niet exact wat je overkomt
maar dat het bijzonder is, weet je wel.

Als mijn zus wil verschijnen, verschijnt ze.
Als ze wil verdwijnen, kijkt ze naar tv-series.

In de geest het beest

Meer een beest, zeggen ze
van de vrouw geschilderd door Van Gogh,
zoals ze over de aarde gebogen aardappels rooit,
met vergrote handen en gewortelde voeten.

Gemuteerd tot mij, meer een geest
met gespitsde oren, modern mijn naam,
telemarketeer, een marketentster die haar waren
te koop aanbiedt op het scherp van glasvezel.

Zie me zitten, de hele dag in een decor
van gelach; uur na uur stuur ik
mijn praten aan. Nog even en ik snak
niet eens meer naar geduldig uitgegraven woorden.

Boshotel**1**

Onbekenden op de verzwegen
autowegen rondom het boshotel
beheersen me; al zijn onze reizen

altijd gedeelde, nooit geheel de onze,
met zoveel snelverkeer ben ik
mezelf niet meer. Had ik

naar Schaffhausen moeten gaan?
Even hoor ik hem vallen, samenballend
zijn breedte en hoogte, maar auto's

worden nooit druppels in een waterval,
ze behoren tot een andere rivier. Wat dreef
me naar geluid dat geluid overstemt?

2

Met mijn ogen dicht lig ik
in het gras en zie een vrouw.
Ze vlakt af tot ze duister wordt

een suizing wordt en daar
klinkt haar voormalig koor.
Blij zingt ze mee, is gelijktijdig

luisteraar tot nieuwe zangers haar
overgroeien. Als die vervagen en ik
gewaarword dat ik het ben, zweven

mijn ogen open en lig ik in de wei
bij het boshotel; zojuist nog een stilleven
ben ik alweer overschreven door snelverkeer.

3

Na de avondthee verlaat ik gang drie,
kamer twee om te wandelen.
Het is minder heet, niets is voorgoed.

Ik volg de gele route en kom
langs een wei, omrasterd zoals ik -
met mijn spinsels als de palen waaraan

een draad hangt van gestaag vervoer.
Ik loop over de hei, langs verscholen
bungalows in het bos, kruis een sloot;

hoe verder hoe vager de auto's, niet meer
als snelverkeer dat stoort, maar wind
of water of een aangehouden slotakkoord.

De steen te ervaren

Iemand legde een steen
op haar hoofd, maar ze wou
dat het een hoed was.

Ze droeg hem als een hoge hoed.
Zulke hoeden zijn zwaar,
ze verplichten.

De steen droeg in zich
de tijd die haar hals sterkte
en rechtte en haar wekte:

ze droeg een steen.
Het gelukkig moment
de steen te ervaren

als een bot van de aarde,
voornamer dan ieder gewicht
dat de geesten scheidt.

De jongen, een schaduw

De violette lucht omsluit een jongen
die roerloos in het heden hurkt.
Af en toe gaat zijn arm omhoog

alsof hij zwaait. Naar niemand.
Nooit weggeweest, geen schoenen nodig.
Hij hurkt bij zonsondergang

in een portiek, neergelaten
op aarde als een spin aan een draad.
Ik zou een requiem willen inzetten.

Er zijn nooit uitspraken over hem gedaan:
hij is dit of hij heeft dat. Bestond hij niet-
toch stopt hij mijn bewegingen.

Reikend naar de nacht

Ik spreek je in:

vanavond kom ik;
we kijken tot het donker wordt
naar bloemen die nog geen etmaal

bloeien, uit open deuren
ontstaat muziek, de huizen
strooien uit hun ramen gloria's

en zwaluwen bespelen voor ons
hun synthesizers, we lenen hun
de dakrand van je woning

en gunnen de mussen de specie
uit de voegen. Dan spinnen we
ons samen in een cocon

tot de eerste auto uit de wijk
vertrekt; het portier slaat dicht
en galmt de ochtend in.

Dit is het, lief.

De geleden tijd

Daar zit je dan de tuin in te staren.
Aanvankelijk sereen - er is er geeneen zoals zij -
loop je vast: het is een tijd geleden

dat ze heeft gebeld, nietwaar,
of gemaïld, gekabeld, geschreven, genoeg
middelen tot gemeenschap tegenwoordig;

is er tussen haar en iemand anders
iets dat tussen jou en haar had moeten zijn?
Het zal je toch niet gebeuren

dat in je opkomt: dan maar niet.
Aandoenlijk hoe vervolgens je hart
de woorden hutselt en schrandert

naar een conclusie ezelt:
de trut heeft gekozen voor een ander.
En natuurlijk laat je niets van je horen

geen vezeltje stuur je, maar misschien volgt
er nog wat geluk en valt je een nieuwe
wending toe; die waarmee je begon.

Verschiet

Ik zoek een horizon.
Kijkje uit mijn raam omlaag,
dan zie je een dichtbevolkte
winkelstraat waar jongeren
zich bewegen op skateboards,
waar oude vrouwen verdwijnen
in steunkousen en Afrikanen
hun lichamen verzwijgen.
Draai me om. Nu trekt ze
haar shirt over haar hoofd.
Ik zoek een horizon. Ik kan niet
verdragen hoe ze gaat liggen. Als je
uit mijn raam kijkt, botst je blik
tegen de torenflats. Ze rijzen op
als gelovigen in steen. Ernstig,
zo ernstig als mijn ouders
op de foto tegen de muur,
draai ik me om en maak ik haar
gezicht tot mijn einder. Mijn
liefkozingen breken uit een
schaal van verstand, zo
verstoorbaar dat ze bestendig zijn.

Zomernacht

We slapen in de geluiden van buiten,
door onze ademhaling rijdt een auto.

Laten we nog eenmaal rond de rotonde zweven
rond dat hart van de kleurige zomer.

Geen verstoerbare lucht. Geen verblekend blauw.
Een zomernacht zonder enige regen en toch
zo vruchtbaar.

De auto schampt langs de gesprekken
die over de straat lopen.
Ik wil mijn woorden uitwerpen

van je huid diep in rust,
van wat ik niet kan aanraken
al vermoed ik soms dat ik het voel -
dat onaanraakbare het meest.

Een goederentrein op de spoorbrug
passeert mijn droom waarin we fietsen
op een schelpenpad en waar een zeis
het vuur in brandnetel en berenklaau heeft gedooft
zodat we langs de kant ons brood kunnen eten.

En dan onder de bescherming van de hoge oever
mijn woorden mengen
met het ruisen van een duikersluisje.

Ten naaste bij

In de schemer van mijn aandacht meen ik
je aard nabijer, bijna te doorgronden, neem ik je
het ene stille liggen in. Sliep je weer,
licht en wetend dat je droomde? Hoor,

het regent, niks opstaan, geen dagindeling
maken, niets om uit te sluiten; op zondagochtend
als ver weg in de stad een sirene zich in mij
voordoet als een kerkklok schuif ik met woorden

de nacht in je ogen opzij: zie je
ik las dat een koperwiekvrouwje zich
door een spotvogel niet in de luren laat leggen
en jij, hoe weet je dat ik voor jou

de juiste ben? Drift breekt in, de vechtjas
tegen het enkelvoud van eenzaamheid.
Ze drijft op het besef dat het me slechts
gegeven is je ten naaste bij te kennen.

Het raam

Beslagen in een wrede maand.
Het uitzicht: er lijkt geen poëzie
te zitten in een ziekenhuisbed.

Mijn lief verstelt; haar cellen
hebben zich verteld. De ziekenkamer
is schoon en leeg en al

onze angsten kunnen erin. Dag lief,
in het zoete bed van de verdoving,
tot straks, na de morfine. Eerst

is alles donker, je hoort
het geflonker door duizenden
duizenden sterren gaan. En ik

in een fauteuil bij het raam. Dan
wordt je een leger aangeboden,
een paard van Troje, met de kleur

van grenadine. Het zal
zich door je lichaam vreten
en het leven krap gaande houden.

Drie maanden geleden
liepen we nog een lang traject
achter de bergen.

Wake

's Nachts in mijn bed zocht ik mijn lief
maar hoe ik ook zocht, ik vond haar niet.
Ik slaap, maar mijn hart is wakker.

Wat onderscheidt jou van een ander?
Je bent mooi, mijn vriendin. Ik vrees je
als het water onder het ijs.

Ben je een muur? Ben je een deur?
Ze is een muur en haar mond is een deur.
Ze wordt in mijn ogen een woning.

Ze opende haar huis voor mij. De tuin
was onbetegeld. Ik ben van mijn lief.
Naar mij gaat haar verlangen uit.

Tekening

Potloodstrepen nemen behoedzaam,
met een kleine buiging in wat de knie kan worden,
een houding aan.

Uit een overvloed aan onzichtbaarheid
dat je niets zou kunnen noemen
zie ik hoe jij ontstaat.

Je geeft jezelf vleugels, maar ze hangen slap;
te nieuw en te vochtig of al overbodig
met die stevige kuit en voeten.

Je benen teken je rennend
door joelende streepjes, met een lichaam
niet concreter dan een verheffing in een gesprek.

Ik kan niet onderscheiden waar jij ophoudt.
Tot je iets ervan, bijna onmerkbaar, verdicht.
Ineens ontdek ik het als je gezicht.

In het ochtendrumoer

Met bescheiden overlevingsdrang sta ik aan de rand
van het trottoir, een toevallig geplaatst persoon
die opgaat in de wijde van een plein

in de ochtendspits, sta ik aan de rand
van een toekomst waarin de seconden sneller verglijden
terwijl je langer moet wachten bij het oversteken,

aan de tijd toegewezen zoals de gevels
aan de overzijde; ik stel me voor dat het geritsel
van verkrumelende muren zich mengt met het ritme

van de troffels waarmee ze gebouwd werden.
Ik wacht tot het voetgangerslicht me leidt:
dat het verkeer zich scheidt voor een doortocht.

Die uitspatting van anonieme auto's.
Ik zou ze terloops willen begroeten,
bijna alsof ze niet bestaan,

maar mijn hersenen laten zich niet verwisselen
als een versleten band, iedere dag
rijden ze over hetzelfde gedachtepad

en het aangolvend verkeer loopt vast
achter mijn corroderend gezicht, waarin lichaamsvreemde
stoffen zich onmerkbaar neerleggen.

In het ochtendrumoer een mens te blijven,
met wangen om behoedzaam aan te raken; tijdloos
de binnenplaats van een oogopslag.

Wazig maar scherper

Zo verbaasd alsof hij het vandaag heeft gehoord,
alsof hij niet een van de verkenners van de theorie is,

zegt Edward Witten dat we eindelijk beseffen
uit supersnaren te bestaan. Zoals hij het uitlegt

komt het me voor dat de snaartheorie er altijd is geweest,
dat hij ze teruggevonden heeft, als een fossiel.

Op een schoolbord tekent hij de snaren; scherp wetend
hoe wazig ze zijn kan hij ze niet waziger tekenen,

een tekening is te log, zonder Och! - eerder een ketening
van het soort waartoe onze tijd met nu en straks behoort

(anders dan bij het ontstaan, met tijd karig als ruimte
en zo vaag dat je niet kunt spreken over een ontstaan).

Supersnaren zijn behoorlijk klein, vergis je niet in het woord.
Edward Witten vindt ze subtiel. Ze zijn een fraaie gedachte.

Lijk ik op mijn snaren? Bewegen de snaren van bepaalde muziek
zoals de mijne en is het daarom mijn lievelingsmuziek?

Edward Witten stemt me zo blij als hij eruitziet.
Het is een geruststelling te weten dat de wereld wazig is.

Advent

Ze stond bij coffeeshop The Doors en Stubbe's Haring en onverwacht kuste de avondwind de laatste bloemen van de venter. Een vrouw werd kind; warrelend blad de carrousel, het slagwerk blik en plastic bekers.

Ze keek omhoog. Daar, op het herenhuis zag ze de engel Gabriël, in blauw nog wel, zijn gouden vleugels in de laatste zon een groet.

Vanaf de overzijde wiegde een hijskraan stuntelig zijn tegenwicht; kon hij maar buigen. Geen zon voor hem, hij had zijn eigen licht.

'Dag,' zei ze tot de reuzen van dit moment; de ritselende grond leek een seconde lang gezegend. De wind ging liggen, nu viel de nacht en Gabriël verdween, alleen de hijskraan hield de wacht.

Een V boven de stad

Naarmate de feestdag die nadert groter is
neemt ze meer tassen mee voor haar boodschappen.
Voordat haar iets kan worden geopenbaard

stapt ze op de fiets en door een zekere welvaart
op haar betaalkaart is het moeilijk om kalm te blijven.
Ze denkt, of kun je dat wat door haar hoofd schiet

geen denken noemen, als het maar niet druk is,
het is ook niet veel drukker dan anders en toch -
wat een gemier, want waar staat de ijstaart. Niet hier.

Hier staat het brood. Verlaten door elke besturing
en geplaagd door geschitter gieren haar ogen
langs de maanzaadbroodjes de worstenbroodjes

de Finse bollen het zonnebrood geen stokbrood? en let
op de versheidsdata vergeet de stol niet maar welke
is de grootste verrassing voor haar huisgenote

die met spijs of die met vruchten en dit is pas het brood,
het onderste van de maaltijd, wat doet ze, blijft ze of
gaat ze, ze blijft en warrelt door de winkel.

Uitgezwiept door de draaideuren fietst ze terug en hoort
ganzen; ze kijkt omhoog naar hun vlucht boven de stad,
waar gaan ze heen, al gaan ze weg

hun kwebbelen maakt haar onverklaarbaar blij,
de koude lucht kolkt door hun keel, daalt
uit het hoge op haar neer - wat een verlokking

tot mooie woorden - terwijl ze langs grasvelden rijdt
die naar het beleid van de gemeente struikloos zijn
opdat er in de struiken niets gebeure.

File

We voegen ons in het eenvoudige systeem van een wens:
naar het groenwarenhuis voor buitenplanten.
En terwijl we ons ergeren aan onze trage voortgang

verrast ons het idee deel te nemen
aan een natuurverschijnsel, overeen te komen met een wolk
spreeuwen, kolkend water en met de opstopping

die we verkoudheid noemen. En terwijl
we op de radio de lengte van onze file horen
vragen we ons af of er bacteriën in onze neus zitten

of op onze tanden en of ze gedachten hebben
en als dat zo is of die anders ontstaan dan de gedachten
van de bacteriën aan onze handen; en aan wie

zijn we verwanter: aan elkaar of aan onze bacteriën en wie
is intelligenter: zij, die elkaars doel even goed kennen
als wij maar zich beter groeperen, of wij,

die aan elkaar vragen Heb je het lijstje bij je,
Weet je al welke planten schaduw verdragen en
die met verbazing kijken naar wat we zijn.

De bron

Het regent en ze denkt: door op deze heuvel
in dit beukenbos te staan, sta ik op neerslag

die in ongeveer tachtig jaar omlaag zakt,
op grond die traag en bestendig

de weerslag van onze activiteit beheert:
het zure, het lood en de polychloren.

Ze vraagt zich af of het naïef is te menen
dat het nog steeds kan: dat in het water

zakkend langs keutels, botten en houtrot,
zakkend langs het gebrokene,

het zure verzacht wordt en dat het lood
wordt afgezet langs de paden

van de schimmeldraden. Het is iets
dat ze niet ziet, iets dat ze goed noemt,

stevig genoeg om op te lopen.
Ze daalt af en zoekt het lek in de heuvel,

zoekt de plaats waar een geluid ontstaat;
de ritseling die ze nu het regent niet hoort.

Aantekeningen

De gedichtencyclus ‘Reikend naar de nacht’ tot en met ‘Tekening’ ontstond rondom Marjolijn Irik, mijn geliefde. Daarbinnen is ‘Wake’ geschreven naar en met gebruikmaking van *Het Hooglied*.

‘Yvonne’ schreef ik bij een grafsteen in Arrancy, Noord-Frankrijk.

Voor ‘Mijn zus’ heb ik me laten inspireren door *Lofdicht op mijn zuster* van Wisława Szymborska.

Bij de volgende gedichten was een schilderij of tekening de aanleiding: ‘In de geest het beest’ bij *De aardappelrooiende boerin* van Vincent van Gogh, ‘Stoffige ruit met kruiskozijn’ bij *Wever en weefstoel* van Vincent van Gogh, ‘De steen te ervaren’ bij *Meisje met steen* van Breyten Breytenbach en ‘Tekening’ bij meerdere tekeningen van Yvonne Né in *Liggen in een gras*.

Een aantal gedichten uit deze bundel verscheen eerder in *Meulenhoffs dagkalender*, *Bloknoet*, *Poëziekrant*, *De Tweede Ronde*, *Maatstaf*, in de bundel *Vaders* en in de bloemlezing *Gedichten 2000*.